

KRW en biodiversiteit vertalen we in concrete maatregelen.

De Kaderrichtlijn Water is het beleidskader waarmee Rijnland werkt aan de waterkwaliteit in ons gebied. In een korte film vertellen vissers, natuurbeschermers en landbouwers over de impact die de wet heeft op hun werk.

VV-opinienota

Registratienummer:
20.037618

De verenigde vergadering vormt zich een opinie over:

De drie stappen die samen voldoen om te komen tot een haalbaar en betaalbaar basispakket voor de derde KRW planperiode dat past binnen de financiële kaders van het coalitieakkoord:

1. De voorgestelde stap om de focus voor de uitvoering van maatregelen die Rijnland in de derde KRW planperiode gaat uitvoeren te leggen bij de 25 waterlichamen waarin nog geen maatregelen zijn uitgevoerd
2. De voorgestelde stap om beperkt in te grijpen bij de waterlichamen Nieuwkoopse plassen, Reeuwijkse plassen en Broekvelden-Vettenbroek uit de eerste KRW planperiode.
3. De voorgestelde stap om nu geen (extra) maatregelen op te nemen in de voor de tweede KRW planperiode geprioriteerde waterlichamen.

De alternatieven binnen het basispakket :

4. Meer oeverinrichting ten koste van een deel van aanpak landbouwemissies;
5. Meer landbouwemissies aanpakken ten koste van een deel van oeverinrichting;
6. Instellen van een stimuleringsbudget van minimaal € 3 mln (synergie), middelen uit landbouwaanpak, oevers en civieltechnische maatregelen.

Context

Conform het landelijk Spoorboekje stelt Rijnland op 23 september 2020 het ontwerp-maatregelenpakket vast voor het derde ontwerp-Stroomgebiedsbeheersplan (SGBP3). Het SGBP3 is het plan waarmee Nederland invulling geeft aan de afspraken uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) die in 2000 van kracht is geworden. Het doel van de KRW is het verbeteren van de waterkwaliteit en komen tot gezond oppervlakte- en grondwater, zowel in ecologisch als chemisch opzicht. De KRW kent drie planperiodes: 2009-2015, 2016-2021 en 2022-2027. We staan aan de vooravond van de derde planperiode waarvoor opnieuw de doelen en maatregelen worden bepaald voor onze 40 waterlichamen. Deze worden vastgelegd in de beleidsnota Schoon Water3. De Nota kent ook een inspraakverplichting. De inspraak vindt plaats begin 2021 en deze wordt afgestemd met de inspraakprocedures van het Rijk (SGBP3) en de Provincies (provinciale Waterplannen).

De doelen per waterlichaam en de begrenzingen worden door de provincies vastgesteld.

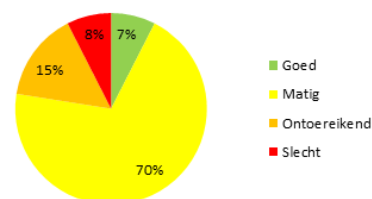
Met het vaststellen van de maatregelen gaat Rijnland de inspanningsverplichting aan om de maatregelen in de planperiode 2022-2027 uit te voeren. De Nota Schoon Water3 wordt onderdeel van het WBP-6.

Het uitvoeringspakket voor de derde KRW planperiode moet voldoen aan bepaalde voorwaarden en kaders, die enerzijds worden bepaald door de EU: de nota moet voldoen aan het juridisch kader van de Kaderrichtlijnwater, rekening houdend met EU zwemwater, ROR, Habitat en Vogelrichtlijn, en anderzijds aan de kaders die wij onszelf opleggen, zoals voldoende ambitie bevatten (NL-rechter proof/eigen bestuurlijk wensen), haalbaar: halen we de doelen; betaalbaar: is dit de beste inzet van onze middelen; en realiseerbaar: kunnen de maatregelen worden uitgevoerd voor 2027.

Vertrekpunt voor de derde planperiode

We hebben nog 25 waterlichamen te doen in de derde planperiode. De uitvoering van tweede planperiode loopt nog in acht waterlichamen. In de eerste planperiode hebben we in zeven waterlichamen maatregelen uitgevoerd, waaronder de Nieuwkoopse plassen en de Reeuwijkse plassen. De KRW schrijft voor dat alle waterlichamen voor elke planperiode opnieuw worden beschouwd en moet worden overwogen of er (extra) maatregelen nodig zijn. Dit is het geval als het doelbereik onvoldoende is of als er sprake is van een achteruitgang. Als er een Natura2000 functie op een waterlichaam ligt, dan stelt deze functie via de instandhoudingsdoelen specifieke eisen aan de waterkwaliteit.

De doelen zijn bepaald op basis van wat er mogelijk is in een waterlichaam. Technische doelaanpassing is aan de orde bij (hoge) achtergrond- of historische belasting en rekening houdend met belastingen vanuit de functies. Als we de nieuwe doelen toetsen aan de huidige waterkwaliteit dan scoort 7% van de waterlichamen nu goed op ecologie, voor de overige waterlichamen is de inschatting dat het nemen van maatregelen leidt tot het bereiken van de doelen.

De **maatregelen** richten zich op het terugdringen van de belasting van fosfor (landbouwaanpak, AWZI's), ammonium (onderzoeksmaatregel) en overige stoffen (generiek beleid). De noodzakelijke verbetering van het habitat voor macrofauna, vis en waterplanten geven we vorm in de uitvoering van inrichtingsmaatregelen: natuurvriendelijke oevers en/of luwte maatregelen en het aanbrengen van steppingstones, daar waar de oevers niet kunnen worden aangepakt, zoals in kanalen. Naast de inrichting is ook goed beheer van belang om de gecreëerde habitats in stand te houden. Met het verwijderen van bagger/slib wordt bijgedragen aan het verbeteren van het doorzicht en daardoor indirect aan de kiemingskansen voor waterplanten en direct doordat waterplanten beter kunnen wortelen. Civieltechnische maatregelen bevatten de aanleg van intrekvoorzieningen voor vis, het verminderen van de uitwisseling van water met de plassen, aanleg of vervanging van duikers en gemalen.

Komen tot een betaalbaar en realiseerbaar pakket

Het basispakket aan maatregelen is afgestemd op de doelen en met inachtneming van de kansrijkdom. Kansrijkdom is het product van draagvlak en haalbaarheid en is bepaald met interne en externe stakeholders via het zogenaamde 'gebiedsproces'. De kosteninschatting voor het basispakket is € 43 mln, met een onderverdeling van € 39 mln voor de in de derde planperiode geprioriteerde waterlichamen (de resterende 25) en € 4 mln voor aanvullende maatregelen voor de eerste planperiode geprioriteerde waterlichamen.

De maatregelen (en kosten) voor extra maatregelen in de voor de tweede planperiode geprioriteerde waterlichamen, zijn hierin niet meegenomen.

In het coalitieakkoord 2019-2023 *Water raakt ons* is voor de uitvoering van maatregelen in de derde KRW planperiode een raming opgenomen van € 41 miljoen. Dit is overgenomen in de Meerjarenraming 2020-2023, die een doorkijk geeft tot 2029 (€42 mln t/m 2029).

Gevraagde opinie

De punten waarop de VV wordt gevraagd zich uit te spreken, zijn:

Bent u het eens met de volgende drie stappen die samen voldoen om te komen tot een haalbaar en betaalbaar basispakket voor de derde KRW planperiode dat past binnen de financiële kaders van het coalitieakkoord:

1. de focus voor de uitvoering van maatregelen die Rijnland in de derde KRW planperiode gaat uitvoeren te leggen bij de 25 waterlichamen waarin nog geen maatregelen zijn uitgevoerd;
2. beperkt in te grijpen bij de waterlichamen Nieuwkoopse plassen, Reeuwijkse plassen en Broekvelden-Vettenbroek uit de eerste KRW planperiode;
3. nu geen extra maatregelen op te nemen voor de in de tweede KRW planperiode geprioriteerde waterlichamen.

Het basispakket is een pakket waarin bron(landbouw)-, inrichtings- en civieltechnische maatregelen zijn afgewogen op effect (doelbereik), verantwoording naar de EU en beschikbaarheid van middelen. De VV kan binnen het basispakket andere accenten leggen. De volgende keuzemogelijkheden zijn uitgewerkt, waarbij wordt uitgegaan van een verschuiving van ca € 3 mln in de budgetten:

4. Meer oeverinrichting ten koste van een deel van aanpak landbouwemissies;
5. Meer landbouwemissies aanpakken ten koste van een deel van oeverinrichting;
6. Instellen van een stimuleringsbudget van minimaal € 3 mln (synergie), middelen uit landbouwaanpak, oevers en civieltechnische maatregelen.

Toelichting op de keuzes

De keuze om nu geen maatregelen op te nemen voor de in de tweede planperiode geprioriteerde waterlichamen is op basis van inhoudelijke gronden. De maatregelen in de acht KRW2-waterlichamen zijn nog niet geheel of pas recent uitgevoerd waardoor het effect van de maatregelen nog niet goed kan worden beoordeeld. Om goed te kunnen beoordelen welke aanvullende maatregelen effectief zijn, is tijd nodig. Omdat de richtlijn daarom vraagt is de analyse voor deze waterlichamen wel uitgevoerd.

Het budget waarmee geschoven kan worden in de keuzes 4, 5 en 6 is indicatief. We hebben de afgelopen periode gewerkt met een stimuleringsbudget van € 3 miljoen, dit voldeed aan de behoefte.

Consequenties

Voor het opiniërende gesprek zijn de zes opiniëerpunten beoordeeld op:

- a. Doelbereik
- b. Verantwoording
- c. Beschikbaarheid middelen.

Algemeen

De aanpak van landbouwemissies is gericht op het terugdringen van fosfor (bronaanpak). Daar waar mogelijk wordt ook de aanpak van stikstof en gewasbeschermingsmiddelen meegenomen. We werken voor de vijf landbouwsectoren aparte aanpakken uit in inspiratiepolders. Er zijn meekoppelkansen om ook de biodiversiteit en de inrichting van watergangen te versterken met de landbouwaanpak, maar de verwachting is dat het lastig te realiseren is vanwege de focus op P-reductie, ruimte, plaagsoorten discussie). De landbouwaanpak pakt de bron aan en is daarom een duurzame maatregel. De kennisinstituten, betrokken bij de uitwerking van het landbouwprogramma, geven aan dat het effect een lang termijn effect is (>2027). In het

landbouwprogramma zitten reserveringen voor het co-financieren van groen-blauwe diensten en POP-4 maatregelen. De landbouwaanpak is geraamd op € 14,5 mln.

Een investering in de aanleg van oevers is nodig om de waterplanten, macrofauna en vissen van habitat te voorzien en ze verhogen de biodiversiteit. Oevers hebben ook een landschappelijk waarde en maken de inzet van ons waterschap zichtbaar voor burgers. De investering in de oevers voor de 25 KRW3 waterlichamen is geraamd op € 15 mln. De kosten voor de aanleg van oevers verschillen per locatie, voor € 15 mln kunnen we ca 60-100 km oevers aanleggen. Aanleg van oevers in waterlichamen waar de provincie vaarwegbeheerder is, zal door hen worden bekostigd.

De indicatieve raming voor de civieltechnische en hydrologische maatregelen van ca € 9,5 mln betreffen het vervangen van duikers, het maken van werken om de uitwisselingen van water te verminderen en de realisatie van visintrekvoorzieningen.

Ad a. Doelbereik

Prioritering waterlichamen

Omdat we de doelen in de tweede KRW planperiode nog niet hebben gehaald, schrijft de KRW-systematiek voor dat er door Rijnland aanvullende maatregelen moeten worden genomen. Het effect van de huidige in uitvoering zijnde of recent uitgevoerde maatregelen kan nog niet worden bepaald, plaatsen we deze maatregelen op de zogenaamde reservelijst en worden ze geen onderdeel van het Stroomgebiedsbeheersplan³. Met de jaarlijkse monitoringsinspanning volgen we de waterkwaliteitsontwikkelingen en desgewenst komen we tot voorstellen aanvullend op het huidige uitvoeringspakket. Dit betekent mogelijk dat aanvullend op het huidige uitvoeringspakket voor de KRW2 waterlichamen na 2023 besluitvorming nodig is.

Alternatieven

Een keus voor meer oeverinrichting ten koste van landbouwmaatregelen geeft een licht positief effect op het doelbereik voor waterplanten, macrofauna en vissen.

Een keus om een deel van het budget als stimuleringsregeling open te stellen, maakt onze inzet zichtbaarder voor de burgers en vergroot de betrokkenheid van derden bij de uitvoering van onze taken. Het geeft ook flexibiliteit om kansen te verzilveren bijvoorbeeld als derden kansen zien in een KRW2 waterlichaam. Het doelbereik bij het stimuleren van de aanleg van oevers kan gelijk zijn aan de keus om het zelf te doen. Het tempo wordt bepaald door de aanvragen van derden. Omdat de landbouwmaatregelen op vrijwillige basis en dus onzeker zijn en (deels) pas op de lange termijn zichtbaar worden zal het beoogde effect (P-reductie) bij vermindering van het budget in het doelbereik in deze planperiode beperkt zijn.

Ad b. Verantwoording

Prioritering waterlichamen

In de verplichte systematiek van doelen vaststellen en benodigde maatregelen opvoeren, is het mogelijk om doelen bij te stellen om technische redenen (zoals bij teveel achtergrondbelasting uit kwel). Ook mogen maatregelen afvallen omdat ze disproportioneel zijn ten opzichte van overige functies van het water, zoals vaarwegfuncties, of het peilbeheer ten behoeve van de landbouw. Het wachten op effecten van (KRW2-)maatregelen is geen standaard-verantwoording voor het achterwege laten van maatregelen. Daarom kan het na 2023 nodig zijn, hierover nog nadere besluitvorming plaats te laten vinden.

Alternatieven

Een keus voor meer bronaanpak (landbouw) of oevers kan, als dit een beperkte verschuiving is, worden verantwoord naar de EU. Rijnland gaat de inspanningsverplichting aan op de uitvoering van maatregelen. Het risico, zowel bij de landbouwmaatregelen als inrichting van oevers, is dat de omgeving moet willen meewerken aan de uitvoering. In de inspiratiepolders vragen we inzet van agrariërs en voor de uitvoering van inrichtingsmaatregelen zullen we met perceelegebieden tot

overeenstemming moeten komen. Als het stimuleringsbudget wordt ingezet voor het realiseren van maatregelen die bijdragen aan het doelbereik, is dit goed te verantwoorden aan de EU.

Ad c. Beschikbaarheid middelen

Prioritering waterlichamen

Door het prioriteren van waterlichamen blijven we vrijwel binnen de gestelde kaders uit het coalitieakkoord en de ramingen in MJP 2020-2023. Voor de delen van het basispakket die afhankelijk zijn van derde partijen die mee moeten doen (met name landbouw; zit voor €14,5 mln in het basispakket) zijn er risico's op onderbesteding. De overweging is om wel bij te dragen aan kansen bij initiatieven van derden in de KRW2 waterlichamen. Hiervoor is een stimuleringsbudget helpend.

Alternatieven

Een budget neutrale keuze in het KRW-maatregelenpakket heeft geen effect op de ramingen zoals nu opgenomen in het MJP.

Vervolg

Met inachtneming van de door de VV gemaakte keuzes wordt de ontwerp Nota Schoon Water 3 opgesteld. Deze wordt op 9 september 2020 behandeld in de commissie Voldoende Water en Waterkwaliteit en in de VV van 23 september 2020 vastgesteld.

De ter visietermijn valt in de eerste helft van 2021 nadat ook de ontwerp-provinciale waterplannen en het ontwerp Stroomgebiedsbeheersplan zijn opgesteld. De planning en termijnen zijn gebaseerd op de data uit het Landelijk spoorboekje SGBP3 dat is afgestemd op de bestuurlijke besluitvormingsprocessen van Rijk, provincies en waterschappen. De definitieve besluitvorming zal plaatsvinden in september 2021.